
МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ДОКУМЕНТУВАННЯ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ

Т.М. СЛЕСАР,

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку та оподаткування,
Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ, Україна*

ORCID ID: 0000-0002-6070-5059

E-mail: tslesar@ukr.net

*Є.Ю. Шара, кандидат економічних наук, доцент,
Ірпінський фаховий коледж економіки і права, м. Ірпінь, Україна*

ORCID ID: 0000-0002-8091-0201

E-mail: shara_kbo@ukr.net

Л.А. АВРАМЧУК,

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри банківської справи та страхування,
Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ, Україна*

ORCID ID: 0000-0002-7496-0392

E-mail: lidiyavr@gmail.com

Анотація. *Мета статті:* вивчення особливостей документального оформлення операцій, пов'язаних із виробництвом і оприбуткуванням готової продукції в умовах сьогодення та пошук шляхів його вдосконалення для забезпечення контролю за виконанням завдань із випуску готової продукції згідно договірною асортименту на всіх стадіях її руху. Методологічною основою досліджень є діалектичний метод пізнання економічних явищ і процесів, наукові праці, матеріали періодичних видань. При проведенні дослідження також використані такі загальнонаукові методи як: індукція, дедукція, синтез, порівняння. Враховані нормативно-законодавчі акти щодо документального оформлення господарських операцій із обліку руху готової продукції. При узагальненні аналізу інформації з опрацьованих літературних джерел досліджено проблеми документування операцій первинного обліку готової продукції (зокрема, це стосується порядку документування деяких специфічних витрат, характерних для виробничих підприємств, а також документування операцій у окремих виробничих підрозділах із урахуванням особливостей виробничого процесу); висвітлені особливості організації обліку готової продукції на етапі первинного обліку і способи оприбуткування

готової продукції; обґрунтована необхідність розробки й затвердження графіку документообігу руху готової продукції; узагальнено ведення кількісного обліку готової продукції за її видами та місцями зберігання з використанням карткового і безкарткового способу; обґрунтована доцільність запровадження автоматизованого документообігу і необхідність здійснення контролю за збереженням усіх первинних документів, облікових регістрів, бухгалтерської та іншої звітності сформованих на електронних носіях інформації в межах визначених термінів. Практична значимість результатів дослідження: у майбутньому документування готової продукції доцільно проводити з використанням спеціалізованих форм первинних документів із урахуванням специфічних особливостей виробничого процесу деяких виробничих підприємств.

Ключові слова: готова продукція; первинні документи; організація обліку; документообіг; реєстри; документування.

Актуальність

У сучасних умовах господарювання збільшується потреба в отриманні аналітичної інформації про факти господарської діяльності, господарські операції і процеси, що здійснюються на підприємстві. Своєчасне отримання аналітичної інформації відбувається через фіксацію кожної господарської операції у первинних документах, що є юридичним підтвердженням факту здійснення всіх господарських операцій, та які потім узагальнюються у відповідних реєстрах поточного бухгалтерського обліку.

Для одержання аналітичної інформації щодо виробництва та руху готової продукції також використовуються дані первинних документів, які підтверджують законність проведених операцій і характеризують їх економічний зміст, а також узагальнена та систематизована інформація звітних документів, на терміни підготовки яких впливає асортимент і тривалість операційного циклу і перелік видів готової продукції. Адже саме первинна інформація відіграє провідну роль, оскільки є не лише базою для

узагальнення інформації, а й важливим джерелом для здійснення аналізу витрат виробництва, розрахунку відхилень від передбачених нормативів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Готова продукція є кінцевим продуктом на етапі виробництва (сільськогосподарського, промислового та будівництва), основною частиною виробничих запасів, призначених для продажу. Готова продукція проходить через певні виробничі процеси, тому понесені при її виробництві виробничі витрати залежать і від виду технологій, які використовуються на кожному етапі виробництва, і від зносу (амортизації) обладнання, і від кваліфікації робітників, які її виготовляють і від інших чинників, які визначають особливі умови функціонування виробничого підприємства.

Так, Завгороднім В.А. і Сопко В.В. узагальнено, що оприбуткована з виробництва готова продукція в обліковій системі підприємства відображається в первинних документах «за фактичною виробничою

собівартістю. Враховуючи ту особливість, що фактична собівартість готової продукції розраховується лише в кінці звітної місяця (на підставі відображення і систематизації інформації щодо загальної суми прямих витрат, віднесених на виробництво готової продукції, а також на підставі списання загальновиробничих витрат і їх розподілу відповідно до обраної бази, що визначено одним із елементів облікової політики підприємства) протягом місяця, завершено виробництвом і передану на склад готову продукцію оприбутковують і відображають в обліку за плановою (умовною) собівартістю» [11]. Після завершення процесу виробництва, при розрахунку виробничої собівартості готової продукції, з'являється потреба розрахувати відхилення між фактичною та умовною вартістю готової продукції з відображенням «на рахунках бухгалтерського обліку: за Дт рах. 26 «Готова продукція» і Кт рах. 23 «Виробництво» – у випадку, якщо фактична собівартість готової продукції перевищує умовну вартість, або сформувані такий запис, якщо фактична собівартість виявиться меншою від умовної вартості.

Тобто, за результатами складання звітної калькуляції для розрахунку фактичної виробничої собівартості продукції плану (умовну) собівартість готової продукції доводять до фактичної виробничої собівартості і коригують або методом «червоного сторно», якщо фактична собівартість виявиться меншою від умовної вартості, або додатковими проведеннями, якщо фактична собівартість готової продукції перевищує умовну вартість.

На думку Пушкаря М.С., щоб «унікнути розбіжностей в оцінці

готової продукції, необхідно визначити відхилення між фактичною й обліковою вартістю продукції після формування калькуляції та скласти виправні проводки: за Дт 26 «Готова продукція» і Кт 23 «Виробництво» – якщо фактична собівартість готової продукції перевищує умовну вартість» [13]. На думку автора «доцільно на виробничих підприємствах у складі рахунку 26 «Готова продукція» відкрити два субрахунки: 261 «Готова продукція за обліковими цінами» та 262 «Відхилення фактичної виробничої собівартості готової продукції від облікової ціни»». Тоді коригуючі записи щодо визначення таких відхилень на субрахунках відображатимуться такими бухгалтерськими проводками:

Дт 261 «Готова продукція за обліковими цінами»;

Кт 262 «Відхилення фактичної виробничої собівартості готової продукції від облікової ціни» [13].

При від'ємному значенні відхилення запис на рахунках обліку буде зворотнім:

Дт 262 «Відхилення фактичної виробничої собівартості готової продукції від облікової ціни»;

Кт 261 «Готова продукція за обліковими цінами».

Ткаченко Н.М. акцентує увагу на тому, «що ведення обліку готової продукції за цінами фактичної собівартості здійснюється на рахунку 26 «Готова продукція», кінцеве сальдо за яким відображує залишок готової продукції на складі виробничого підприємства. Фактична собівартість продукції формується з урахуванням прямих витрат (рахунок 23 «Виробництво») і розподілених загальновиробничих витрат (рахунок 91 «Загальновиробничі витрати»)» [14].

Деякі автори доводять, що «ефективність документування операцій з надходження та вибуття готової продукції у значній мірі залежать від відповідальних осіб, що за посадовими обов'язками відповідають за документування таких операцій відповідно до узгоджених графіків документообігу» [1].

Обґрунтовані в наукових працях [3; 4] відповідні аспекти проблем документування операцій первинного обліку готової продукції є актуальними, проте потребують подальшого вдосконалення. Зокрема, це стосується порядку документування деяких специфічних витрат, характерних для виробничих підприємств, а також документування операцій у окремих виробничих підрозділах із урахуванням особливостей виробничого процесу.

Метою дослідження є вивчення особливостей документального оформлення господарських операцій, пов'язаних із виробництвом і оприбуткуванням готової продукції, пошук шляхів його вдосконалення для забезпечення контролю за випуском готової продукції відповідно догів'язаного асортименту на всіх стадіях її руху.

Матеріали та методи дослідження

Для досягнення поставленої мети в ході дослідження були використані загальнонаукові методи дослідження: індукція, дедукція, синтез, порівняння, а також діалектичний метод пізнання економічних явищ і процесів. Базисом дослідження виступили нормативно-законодавчі акти щодо документального оформлення господарських операцій із обліку руху готової

продукції, наукові праці, матеріали періодичних видань.

Результати дослідження та їх обговорення

Правильний облік готової продукції має сприяти забезпеченню контролю в процесі випуску продукції відповідно наявного асортименту на всіх стадіях її руху:

- зберігання готової продукції в асортименті, обсязі та якості;
- оформлення первинних документів на оприбуткування і відвантаження відповідно до графіків документообороту;
- контролю за використанням фінансових і матеріальних ресурсів при складанні планових і фактичних калькуляцій готової продукції за її видами.

Основними етапами руху готової продукції є:

- випуск продукції з виробництва і оприбуткування її на склади готової продукції;
- зберігання продукції на складах підприємства;
- відпуск готової продукції (відвантаження, реалізація, продаж) покупцям і замовникам;
- відпуск готової продукції для внутрішніх потреб;
- оплата покупців за раніше відвантаженою готовою продукцією.

Побудова обліку руху готової продукції може здійснюватися за різними варіантами (способами). Так, готова продукція, що має кількісні, якісні та вартісні характеристики, оприбутковується з виробництва на склад, а вже потім здійснюється її відвантаження і реалізація (продаж). Тобто при виготовленні готової продукції, що має робочий характер (виріб), її оприбут-

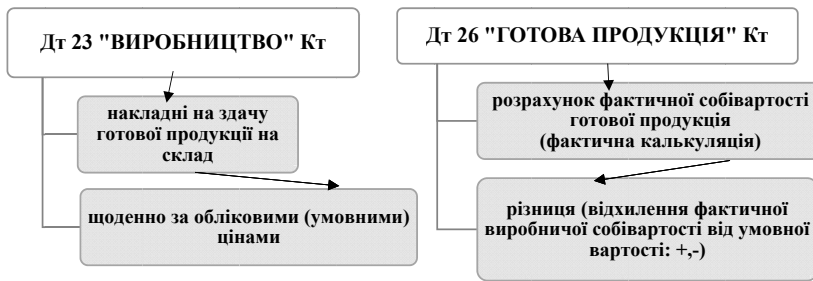

Рис. 1. Організація обліку випуску готової продукції з кількісними і якісними характеристиками при оприбуткуванні її на склад

Джерело: сформовано авторами.

кування проводиться через склад готової продукції.

Особливості організації обліку, оформлення первинних документів і використання рахунків обліку при оприбуткуванні готової продукції через склад представлено на рис. 1.

Водночас можливий інший підхід (як правило на малих підприємствах, фермерських господарствах тощо), коли готова продукція є унікальною, не передається на склад, не має кількісних і якісних характеристик, нагромаджується безпосередньо у виробничих цехах, і відповідно потім реалізується за межі підприємства, тобто відпуск її покупцям проводиться безпосередньо з виробничих цехів. «Продукція, яка не має кількісних характеристик, – робота, послуга (посередництво) або великогабаритні вироби – літаки, будинки тощо – безпосередньо передається з виробництва покупцеві (замовникові)» [12].

Готову продукцію на підприємствах передбачено обліковувати за місцями зберігання і за окремими видами в натуральних, умовно-натуральних і вартісних показниках. Натуральні вимірники слугують для кількісного (оперативного, аналітичного) обліку готових виробів і ха-

рактеризують кількість, обсяг і вагу готової продукції відповідно до їх фізичних властивостей.

Стосовно узагальнення показників із обліку однорідної продукції варто відзначити, що кількість даної продукції обліковують за видами з використанням певних коефіцієнтів в умовний сорт, вагу. Умовно-натуральні одиниці виміру передбачені галузевими рекомендаціями та інструкціями.

Показники для узагальнення обсягів виробництва і продажу продукції визначають за допомогою вартісної оцінки. При цьому виділяють обсяг виробленої і реалізованої продукції (рис. 2). Із наведеної схеми видно, що вартісні вимірники використовуються для розрахунку обсягів товарної, валової, реалізованої продукції і цехового випуску продукції [5]. До обсягу товарної продукції підприємств додається вартість: готової продукції, напівфабрикатів, призначених для продажу за межами підприємства; послуг, наданих населенню; робіт промислового характеру, що виконуються для задоволення власних потреб і за межами підприємства. Вартість товарної продукції визначають за оптовими діючими цінами.

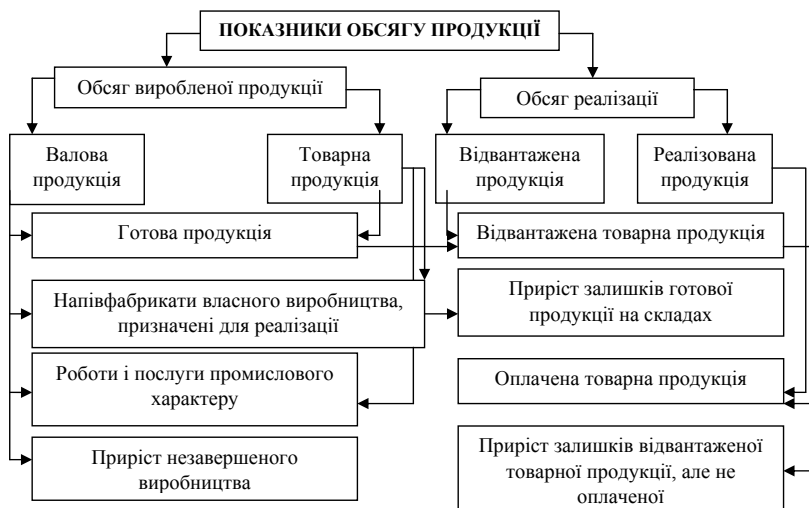

Рис. 2. Узагальнюючі показники обсягів виробництва і реалізації продукції

Джерело: сформовано авторами.

У свою чергу, валова продукція показує загальний обсяг виробництва промислової продукції підприємств і відображає товарну продукцію та зміну залишків напівфабрикатів власного виробництва на початок і кінець планового періоду. Реалізованою продукцією є продукція (роботи, послуги), виготовлена на підприємстві, відвантажена замовникові та оплачена ним. Реалізованою продукцією вважається: товарна продукція, зміна залишків готової продукції на складі – відвантаженої, але не оплаченої на початок і кінець планового періоду. Варто відмітити, що при статистичних розрахунках виокремлюють такий вартісний показник як валовий оборот, який відрізняється від валової продукції включенням вартості продукції, використаної для подальшої переробки (рис. 3).

Таким чином, валовий оборот характеризує вартість усього обсягу сукупної продукції, виробленої всіма

промисловими цехами підприємства, незалежно від того буде вироблена продукція використовуватися з метою реалізації (продажу) чи буде використана для задоволення власних потреб.

При здійсненні господарських операцій із руху сировини, матеріалів і готової продукції обов'язково оформляють первинні документи. «Порядок документального оформлення господарських операцій та вимоги щодо складання документів» регламентуються Положенням про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку № 88 [7].

«Документування – це спосіб відображення об'єктів бухгалтерського обліку (господарських засобів, коштів, джерел їх утворення і господарських процесів) у первинних бухгалтерських документах (рахунках, накладних, чеках, ордерах тощо) після або в момент завершення операцій з ними» [7]. Адже відображення

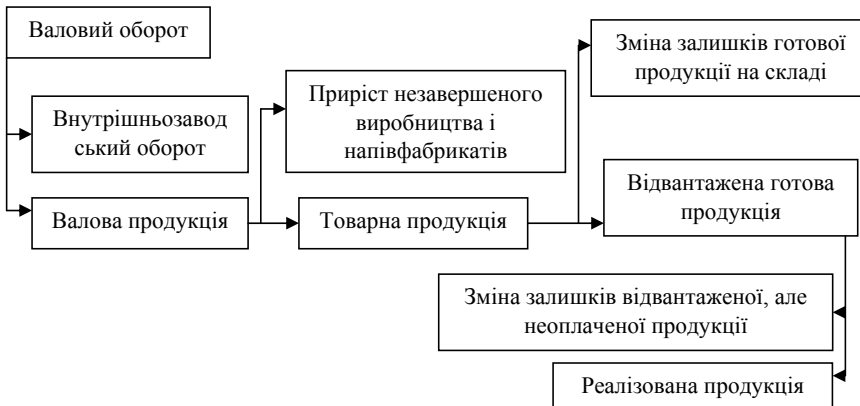

Рис. 3. Складові валового обороту виробничого підприємства

Джерело: сформовано авторами.

господарських операцій у первинних документах надає юридичної сили інформації бухгалтерського обліку, а в випадках судових процесів, які періодично виникають між господарюючими суб'єктами, вірно оформлені первинні документи відіграють доказово-правову роль.

Документування є одним із елементів методу бухгалтерського обліку та складовою бухгалтерського спостереження – збору даних про факти господарської діяльності та їх відображення в первинних документах. У процесі спостереження здійснюється опис фактів господарської діяльності. Інформація фіксується в документах для зберігання і передачі інформаційних даних для обробки в бухгалтерії.

Для належного і своєчасного оформлення, складання й передачі первинних документів з виробництва чи складу до бухгалтерії щодо руху готової продукції доцільно складати та затверджувати графіки документообігу, що забезпечить своєчасну обробку документів на всіх стадіях його руху. Графік документообігу складається у вигляді схеми чи пере-

ліку робіт із створення, перевірки та обробки документів, які виконуються кожним підрозділом підприємства, установи, а також усіма виконавцями з зазначенням їх взаємозв'язку і термінів виконання робіт. Такі графіки, як правило, «мають табличну форму, де зазначають вид операцій, найменування документа, який підтверджує здійснення господарської операції, прізвище та ініціали відповідальної особи за проведення операції, час передачі документа з одного відділу у інший» [11]. Орієнтовна форма графіка документообігу щодо обліку відображення руху готової продукції та її реалізації наведена в табл. 1.

Для обліку руху кожного виду готової продукції або напівфабрикатів із виробництва на склад використовуються затверджені в установленому порядку форми первинних документів.

Вироблена продукція поступає на склад готової продукції на підставі оформленої приймально-здавальної накладної, в якій вказується номер цеху - здавача, номер складу, в який надійшла продукція, найменування

1. Орієнтована форма графіку документообігу руху готової продукції

Назва первинного документу	Складання та передавання документу		Виконавець або користувач даних		Надходження документа до бухгалтерії, обробка та узагальнення			
	Відповідальний	Строк передавання	Служба, яка приймає документ	Операції над документом	Кому і коли передають	Час приймання документа	Обробка та узагальнення	Кому і в які строки подають документи
Накладна на здачу ГП	Комірник у момент надходження	Кожну годину	Комірник у момент надходження	Контроль за надходженням, зберіганням на складі	Бухгалтерії кожного дня	Щодня до 17.00	Контроль за змістом, цінами	Обчислювальному центру
Вимога на відпуск ГП	Комірник у момент надходження	Кожну годину	Експедитор	Контроль за видачею ГП	Бухгалтерії кожного дня	Щодня до 17.00	Запис у обліковій реєстрі	У поточний

Джерело: сформовано авторами.

виробленої продукції, номенклатурні номери, обсяг зданої на склад продукції, облікові ціни і сума. Приймально-здавальні накладні підписуються відповідальним працівником підрозділу, який відправив продукцію, комірником, який отримав її на склад, працівником відділу технічного контролю, а також начальником цеху – виробника.

Форма і зміст приймально-здавальних накладних, порядок їх формування залежить від складності продукції, її комплектування і періодичності здачі на склад. На практиці досить часто для оприбуткування готової продукції складають накопичувальну приймально-здавальну накладну, у якій записи здійснюються протягом декількох днів і за кількома виробами.

Окрім приймально-здавальних накладних для оприбуткування готової продукції з виробництва на склад, використовують змінну відомість (де зазначається дата, ящики, коробки, по-

ліетиленові пляшки та підписи осіб, які відпустили, і осіб, які отримали) і вимогою (типова форма № М-1). Відомість за зміну підписує керівник цеху, який відправив продукцію, комірник, який отримав її, а також представник відділу технічного контролю (ВТК). Відомість за зміну оформляється в двох примірниках: один повертається в цех-відправник готової продукції, а другий – передається на склад експедиції випуску готової продукції.

На промислових підприємствах де застосовується серійний випуск готову продукцію передають із виробничого підрозділу на склад кілька разів за зміну, а інколи ці операції здійснюються постійно. У ряді випадків, при двозмінному режимі, готову продукцію з виробництва передають на склад готової продукції один раз за зміну. Щоразу надходження готової продукції на склад відображається на основі показників лічильників і фіксується у відомості зміни. У кінці зміни старший майстер експедиції

випуску готової продукції відображає в добовому звіті її рух на складі. Комірник кожного дня передає цей звіт до бухгалтерії.

Окрім змінної відомості оприбуткування готової продукції при серійному її виготовленні складається приймально-здавальна відомість. При використанні приймально-здавальної відомості скорочується кількість накладних і трудомісткість їх оформлення при веденні бухгалтерського обліку.

Прискорення задачі готової продукції на склад передбачає застосування приладів для автоматичного підрахунку кількості зданих виробів, а також мірної тари, що безумовно спрощує порядок її оформлення.

«У ряді галузей промисловості застосовуються спеціалізовані форми накладних, що обумовлено особливостями виробництва продукції, зокрема в чорній металургії. У них в залежності від виду та призначення продукції, що випускається по кожному її найменуванню вказуються технічні характеристики і якісні показники (хімічний склад, марка, група, клас, категорія, номер плавки, профіль, розмір, сорт і т.п.)» [8].

Приймально-здавальні накладні і приймально-здавальні відомості виписуються в двох примірниках: перший примірник із підписом комірника, який отримав продукцію, залишається у виробничому підрозділі і використовується для оперативного обліку, а другий з підписом представника виробничого підрозділу разом із продукцією поступає на склад і є підставою для ведення складського і бухгалтерського обліку.

При виготовленні складної і багатокomплектної продукції «складається приймально-здавальний акт, в

якому зазначаються найменування виробів, кількість, вартість, а також відзначається, що виготовлені вироби закінчені виробництвом, повністю укомплектовані, відповідають технічним умовам і згідно з актами технічного приймання в остаточному готовому і упакованому вигляді прийняті відділом технічного контролю і передані на склад. Якщо договором передбачено участь в прийомі продукції представника замовника, то здавальна накладна або здавальний акт також підписується ним» [10].

Приймально-здавальний акт використовують для складання накопичувальної відомості за місяць. Накопичувальні відомості слугують для здійснення обліку готової продукції в бухгалтерії в натуральному і вартісному вираженні.

Якщо підприємство виконує роботи для сторонніх організацій, то обсяг таких виконаних робіт оформляється актом задачі – приймання робіт, який виписується в двох примірниках. Перший примірник, підписаний представником виконавця, передається замовнику, а другий – з підтвердженням прийнятих робіт представником замовника залишається у виконавця і використовується для розрахунків і фіксування робіт на рахунках бухгалтерського обліку. Такі послуги оформляються актами, нарядами-замовленнями, квитанціями.

Після прийняття відділом технічного контролю (ВТК) виготовлені вироби оприбутковують на склад готової продукції разом із оформленими первинними здавальними документами – прийомо-здавальними накладними, змінними відомостями, квитанціями, накопичувальними (нагромаджувальними) відомостями на задачу готової продукції тощо. На підставі одного з

примірників первинного здавального документу, що залишається на складі готової продукції, відповідальна особа (комірник) заповнює картку складського обліку – реєстр аналітичного обліку готової продукції на складах або книгу складського обліку.

Кожний вид матеріальних цінностей має номенклатурний номер, який повторюється у всіх первинних документах. Перші три цифри номенклатурного номера належать номеру рахунка і суб-рахунка, наступні дві – номеру групи, а наступні – порядковому номеру матеріальних цінностей у групі. Ці номери сприяють організації бухгалтерського обліку матеріальних цінностей, що забезпечує здійснення кількісної зв'язки інформації оперативного складського й аналітичного бухгалтерського обліку.

На складі в облікових реєстрах аналітичного обліку (картках складського обліку, картках сортового і кількісного обліку готової продукції, сальдових відомостях, оборотних відомостях або книзі складського обліку) готова продукція обліковується у кількісному вираженні. Складський (кількісний) облік готової продукції за видами та місцями зберігання організовується декількома способами:

- картковим способом, тобто у картках сортового і кількісного обліку готової продукції, що слугують реєстрами аналітичного обліку. При цьому матеріально-відповідальна особа (комірник) здійснює відповідні записи відповідно до номенклатурних номерів у картки чи книги складського обліку з оприбуткування або видачі готової продукції на підставі первинних документів і визначає залишок після кожного такого запису;

- безкартковим способом передбачається щоденне складання оборот-

них відомостей із обліку надходження продукції з виробництва та руху готової продукції у розрізі складів і інших місць зберігання. У даному випадку доцільно звернути особливу увагу на збалансованість даних із оприбуткування, видачі та залишків продукції.

Порівняння інформації готової продукції в складському обліку з інформацією в бухгалтерського обліку відбувається в книзі залишків готової продукції, куди переносяться дані з карток чи книг складського обліку. Книга залишків призначена відображати бухгалтерію облікових (планових) цін і фіксує залишки за кожним видом, сортом готової продукції у сумарному виразі. Для визначення загальної суми залишків готової продукції застосовується метод додавання сум залишків всієї номенклатури продукції, правильність ведення обліку на складі та в бухгалтерії. Правильність ведення обліку на складі та в бухгалтерії підтверджує відповідність загальної суми залишків даним синтетичного обліку до рахунку 26 «Готова продукція».

Низка підприємств для обліку руху готової продукції використовує технічні засоби, які знаходяться безпосередньо на складах. При використанні ЕОМ для обробки економічної інформації за умови створення повністю автоматизованих складів облік готової продукції на складах не ведуть у традиційній картковій формі, а необхідні для управління дані отримують як інформацію за вимогою. За кожним найменуванням і видом готової продукції картки складського обліку заміняють оперативними машинограмами її залишків і руху. Після запису в картки складського обліку первинні документи передаються завідувачем складу до бухгалтерії у ви-

гляді звіту про готову продукцію.

На підставі отриманих бухгалтерією первинних документів із оприбуткування готової продукції складається накопичувальна (нагромаджувальна) відомість її випуску, записи в якій проводяться кожного дня з відображенням дати, номера документа й кількості випущених із виробництва окремих видів продукції. Накопичувальну відомість виробництва готової продукції ведуть і в натуральному і у вартісному виразі, а узагальнені в ній дані застосовують для контролю за обсягами виробництва, а також для бухгалтерських проведеннь на рахунках синтетичного обліку. Адже за даними накопичувальної відомості виробництва готової продукції розраховують результат діяльності підприємства в процесі виробництва (різниця між фактичною і прийнятою для обліку собівартістю випущеної продукції), економію чи перевитрати. У кінці місяця в розрізі кожного найменування визначаються загальні підсумки з надходження готової продукції і фіксуються планові чи відпускні ціни. Шляхом множення кількості виробів на ціни розраховується планова (або відпускна) собівартість продукції. Інформація про собівартість кожного виду продукції після визначення фактичної собівартості переноситься у накопичувальну відомість. Порівнюючи дані про планову (умовну) і фактичну собівартість оприбуткованої продукції, визначають відхилення виробництва.

Відпуск (відвантаження) готової продукції покупцям відображається у видаткових накладних, приймально-здавальних актах, де зазначаються номери накладних і дати оформлення, номери і дати договорів з замовниками, назви та реквізити замовників,

одиниць виміру, кількості, оптової ціни і вартості. При реалізації продукції, яка підлягає обов'язковій сертифікації, до складених первинних документів на продаж, необхідно додати сертифікат відповідності державній системі сертифікації або копію сертифікату відповідності на товар за підписом постачальника [2].

Накопичувальні (нагромаджувальні) відомості випуску готової продукції (в натуральному і вартісному виразі) і накопичувальні (нагромаджувальні) відомості відвантаженої продукції оформляються на основі первинних документів протягом місяця. Ціна вноситься на основі номенклатури-цінника, наявність якого є основною умовою обліку готової продукції. У ньому вказується кожний вид продукції, його відмінні ознаки (модель, артикул, марка, фасон тощо), його код, сукупний номенклатурний номер, який привласнюється на весь час виробництва і збуту продукції, та облікові ціни.

Ефективність роботи бухгалтерії щодо обліку руху готової продукції на підприємстві суттєво підвищується при використанні автоматизованого документообігу, який дозволяє ефективно накопичувати відповідні бази даних про господарську діяльність і застосовувати їх для формування, редагування та друку вихідних документів, що суттєво підвищує продуктивність праці як бухгалтерів, так і аудиторів і ревізорів.

Технологія автоматизованого бухгалтерського обліку готової продукції і процесу її реалізації за своїми процедурами аналогічна до ведення обліку в ручному режимі. Усі первинні документи, створені в формі електронного документа перебувають у відповідності з синтетичними і ана-

літичними рахунками обліку готової продукції, документами та іншими регістрами господарських операцій. «Але всі первинні документи, облікові регістри, бухгалтерська та інша звітність, створені у формі електронного документа, повинні зберігатися на електронних носіях інформації у формі, що дає змогу перевірити їх цілісність на цих носіях, та протягом строку, що не повинен бути меншим від строку, встановленого для відповідних документів на папері» [9].

Таким чином інформація про рух готової продукції з первинних документів накопичується в облікових регістрах і в подальшому відображається в формах звітності [6]. У балансі ф. №1 «Баланс» (звіт про фінансовий стан) готова продукція оцінюється і відображується за фактичною собівартістю, в поточному обліку протягом місяця бухгалтерія оприбутковує її за умовними цінами – плановими чи продажними. Низка науковців [16; 17; 15] проводять дослідження і пропонують впроваджувати інтегровану звітність, яка поєднує не лише фінансову, а й нефінансову звітність. Такий підхід забезпечить користувачів різносторонньою інформацією з досліджуваних питань.

Висновки та перспективи подальших досліджень

Необхідність отримання аналітичної інформації про стан виробництва та його ефективність вимагає постійного удосконалення такої інформації, її покращення, що певною мірою залежить від центрів відповідальності, враховуючі особливості організаційної структури виробничого підприємства. Саме на етапі первинного обліку узагальнена аналітична інфор-

мація надає можливість удосконалити систему управління витратами і здійснювати аналіз і контроль як на рівні виробничих підрозділів, так і на рівні підприємства в цілому. При організації кількісного обліку готової продукції за її видами та місцями зберігання на виробничих підприємствах використовується як картковий, так і безкартковий способи, що надає можливість вести аналітичний облік готової продукції за окремими номенклатурними номерами – при використанні карткового способу, і в розрізі складів і інших місць зберігання – при використанні безкарткового способу. При оформленні первинних документів для підвищення контролю за споживанням виробничих ресурсів, а також для виявлення відхилень від нормативів, необхідно враховувати специфічні особливості виробничого процесу деяких виробничих підприємств і зазначати в таких первинних документах в залежності від виду та призначення продукції, що випускається по кожному її найменуванню, технічні характеристики і якісні показники.

Запровадження автоматизованого документообігу надає змогу оперативно накопичувати відповідні бази даних про господарські операції, суттєво підвищує продуктивність праці бухгалтерських працівників, адже всі первинні документи, створені у формі електронного документа взаємопов'язані з синтетичними і аналітичними рахунками обліку готової продукції, за умови, що всі первинні документи, облікові регістри, бухгалтерська та інша звітність у межах визначених термінів будуть зберігатися на електронних носіях інформації у формі, що дає змогу перевірити їх цілісність. Подальші дослідження у

цьому напрямі будуть спрямовані на вдосконалення зведеного обліку, його уніфікацію та приведення у відповідність до потреб управління виробничого підприємства.

Список використаних джерел

1. Баланюк І.Ф., Григорів О.О., Іванюк Т.Л. Організація обліку та контролю готової продукції підприємства. *Інноваційна економіка*. 2020. № 1–2. С. 157–163. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/inek_2020_1-2_24
2. Булкот Г.В., Осика О.О. Особливості обліку та контролю документального оформлення руху готової продукції на підприємствах, установах, організаціях України. *Економіка. Фінанси. Право*. 2019. № 11. С. 9–14. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfipr_2019_11_4
3. Бухгалтерський фінансовий облік. Крупка Я.Д., Задорожний З.В., Гудзь Н.В. та ін. Тернопіль, 2018. 460 с.
4. Візіренко С.В., Агаркова О.В. Організація обліку процесу реалізації готової продукції. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 24. С. 36–42. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2018_24_8
5. Гріднева Д.В. Проблеми теорії і практики обліку готової продукції та її реалізації. *Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту. Серія: Економіка і менеджмент*. 2018. № 1. С. 77–87. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vsuem_2018_1_12
6. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 20.10.1999 р. № 246: із змінами та допов.: станом на 03.11.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text>
7. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, затвердженим наказом Міністерства фінансів України від 24 травня 1995 р. № 88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text>
8. Приходько М., Белозерцев В.С., Харакоз Л.В. Документування обліку витрат виробництва готової продукції на промислового підприємстві. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2021. № 2. С. 166–169. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2021_2_29
9. Про електронні документи та електронний документообіг : Закон України від 22.05.2003 р. №851-ІУ URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
10. Рибалко О.М., Ніколаєнко Д.В. Удосконалення обліку готової продукції і її реалізації. *Вісник Запорізького національного університету. Економічні науки*. 2018. № 2. С. 71–77. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vznueco_2018_2_12
11. Сопко В.В., Завгородній В.П. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу: підручник. К.: КНЕУ, 2004. 412 с.
12. Сухорукова О.Д., Матюха М.М. Проблематика обліку готової продукції на підприємстві та шляхи її вирішення. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. 2019. № 15 (2). С. 35–38. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnj_2019_15%282%29_8
13. Сучасні проблеми розвитку системи обліку в Україні: монографія / М.С. Пушкар, Л.В. Нападівська, Я.Д. Крупка [та ін.] ; за ред. М.С. Пушкаря. Тернопіль : Економічна думка, 2010. 267 с.
14. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність: підручник [7-є вид., допов. і перероб.]. К.: Алерта, 2016. 928 с.
15. Oliinyk Y., Kucheriava M., Semenyshena N., Boiarova O., Hryshchenko N. Companies` Sustainable Reporting: Assessment and Practice Independent. *Journal of Management & Production (JM&P)*. 2022. п. 3. Р. 13. DOI: 10.14807/ijmp.v13i3.1763

16. Prodanchuk M., Kovalchuk T., Kladiyev V., Hurenko T., Shevchuk N. Theoretical and methodical principles of the formation of integrated reporting. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 2023. 3(50). P. 63–75. DOI: 10.55643/fcaptp.3.50.2023.4032
17. Prodanchuk M.A., Tripak M.M. Hutsalenko L.V., Myskiv L.P., Shevchuk N.S. Organization aspects of the integrated reporting formation. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2021. № 5(40). P. 110–119. DOI:10.18371/fcaptp.v5i40.244906
5. Gridneva, D.V. (2018). Problemy teorii i praktyky obliku hotovoi produktsii ta yii realizatsii [Problems of the theory and practice of accounting for finished products and their implementation]. *Visnyk Skhidnoevropeiskoho universytetu ekonomiky i menedzhmentu*. Seriya: Ekonomika i menedzhment, 1, 77–87. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vsuem_2018_1_12
6. Natsionalne polozhennia (standart) bukhhalterskoho obliku 9 «Zapasy», zatverdzhene nakazom Ministerstva finansiv Ukrainy vid 20.10.1999 r. № 246: iz zminamy ta dopov.: stanom na 03.11.2020 r [National regulation (standard) of accounting 9 «Inventories», approved by order of the Ministry of Finance of Ukraine dated 10.20.1999 No. 246: with changes and additions: as of 11.03.2020]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text>
7. Polozhennia pro dokumentalne zabezpechennia zapysiv u bukhhalterskomu obliku [Regulation on dokumentaru support of records in accounting], zatverdzenym nakazom Ministerstva finansiv Ukrainy vid 24 travnia 1995 r. № 88. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua>
8. Prykhodko, M., Belozertsev, V.S., Kharkoz, L.V. (2021). Dokumentuvannia obliku vytrat vyrobnytstva hotovoi produktsii na promyslovomu pidpriemstvi [Documentation of cost accounting of production of finished products at an industrial enterprise]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomichni nauky*, 2, 166–169. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2021_2_29
9. Pro elektronni dokumenty ta elektronnyi dokumentoobih [About electronic documents and electronic document flow]: Zakon Ukrainy vid 22.05.2003 r. № 851-IV. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua>
10. Rybalko, O.M., Nikolayenko, D.V. (2018). Udoskonalennia obliku hotovoi produktsii i yii realizatsii [Improvement of the account-

References

1. Balanyuk, I.F., Hryhoriv, O.O., Ivanyuk, T.L. (2020). Orhanizatsiia obliku ta kontroliu hotovoi produktsii pidpriemstva [Organization of accounting and control of finished products of the enterprise]. *Innovative economy*, 1–2, 157–163. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/inek_2020_1_2_24
2. Bulkot, G.V., Osyka, O.O. (2019). Osoblyvosti obliku ta kontroliu dokumentalnoho oformlennia rukhu hotovoi produktsii na pidpriemstvakh, ustanovakh, orhanizatsiakh Ukrainy [Peculiarities of accounting and control of documentation of movement of finished products at enterprises, institutions, and organizations of Ukraine]. *Ekonomika. Finansy. Pravo*, 11, 9–14. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfipr_2019_11_4
3. Bukhhalterskyi finansovyy oblik (2018). [Financial accounting of the accountant]. Krupka, Y.D., Zadorozhnyi, Z.V., Guz, N.V. and other. Ternopil, 460.
4. Vizirenko, S.V., Agarkova, O.V. (2018). Orhanizatsiia obliku protsesu realizatsii hotovoi produktsii [Organization of accounting for the process of sale of finished products]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, 24, 36–42. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2018_24_8

- ing of finished products and their realization]. *Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu. Ekonomichni nauky*, 2, 71–77. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vznu_eco_2018_2_12
11. Sopko, V.V., Zavorodbiy, V.P. (2004). Orhanizatsiia bukhhalterskojo obliku, ekonomichoho kontroliu ta analizu: pidruchnyk [Organization of accounting, economic control and analysis]. Kyiv: KNEU, 412.
 12. Sukhorukova, O.D., Matyukha, M.M. (2019). Problematyka obliku hotovoyi produktsiyi na pidpryemstvi ta shlyakhy yiyi vyrishennya [Problems of accounting for finished products at the enterprise and ways to solve them]. *Mizhnarodnyi naukovyi zhurnal «Internauka»*, 15 (2), 35–38. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnj_2019_15%282%29__8
 13. Suchasni problem rozvytku systemy obliku v Ukraini: monohrafiia [Modern problems of the accounting system in Ukraine]/ (2010). Pushkar, M.S., Napadovska, L.V., Krupka, Ya.D. [ta in.]; za red. M.S. Pushkaria. Ternopil: Ekonomichna dumka, 267.
 14. Tkachenko, N.M. (2016). *Bukhhalterskyi finansovi oblik, opodatkuvannia i zvitnist: pidruchnyk* [Financial accounting, taxation and reporting]. Kyiv: Alrta, 928.
 17. Oliinyk Y., Kucheriava M., Semenyshena N., Boiarova O., Hryshchenko N. (2022). Companies` Sustainable Reporting: Assessment and Practice Independent. *Journal of Managament & Production (IJM&P)*, 3, 13. DOI: 10.14807/ijmp.v13i3.1763
 16. Prodanchuk, M., Kovalchuk, T., Kladiyev, V., Hurenko, T., Shevchuk, N. (2023). Theoretical and methodological principles of the formation of integrated reporting. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 3(50), 63–75. DOI: 10.55643/fcaptop.3.50.2023.4032
 17. Prodanchuk, M.A., Tripak, M.M., Hutsalenko, L.V., Myskiv, L.P., Shevchuk, N.S. (2021). Organizatsiini aspekty formuvannia intehrovanoi zvitnosti. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*, 5(40), 110]119. DOI:10.18371/fcaptop.v5i40.244906

Sliesar T., Shara Y., Avramchuk L. (2023).

METHODOLOGICAL ASPECTS OF DOCUMENTATION OF FINISHED PRODUCTS

BIOECONOMY AND AGRARIAN BUSINESS, 14(3): 102-117

[https://doi.org/10.31548/economics14\(3\).2023.101](https://doi.org/10.31548/economics14(3).2023.101)

Abstract. *The aim of the article is to study the features of documenting operations related to the production and inventory of finished products, as well as to find ways to improve it in order to ensure control over the execution of tasks for the production of finished products in accordance with the contractual assortment at all stages of its movement. The methodological basis of the research is the dialectical method of cognition of economic phenomena and processes, scientific works, materials of periodical issues. General scientific research methods such as induction, deduction, synthesis, and comparison were also used in the research. Normative and legislative acts on the documentary registration of economic operations related to the accounting of the movement of finished products were taken into account. In summarizing the analysis of scientific sources, the problems of documenting primary accounting operations of finished products are examined (including the documentation of certain specific costs characteristic of manufacturing enterprises, as well as the documentation of operations in individual production units, taking into account the peculiarities of the production process). The features of organizing the accounting of finished products at the stage of primary accounting and methods of inventorying finished*

products are highlighted. The necessity of developing and approving a document circulation schedule for the movement of finished products is justified. The conduct of quantitative accounting of finished products by types and storage locations using card-based and non-card-based methods is summarized. The expediency of introducing automated document circulation and the need to control the preservation of all primary documents, accounting registers, financial and other reports generated in electronic media within specified time frames are justified. Practical Significance: In the future, it is recommended to document finished products using specialized forms of primary documents, taking into account the specific features of the production process of certain manufacturing enterprises.

Keywords: *finished products; primary documents; accounting organization; document circulation; registers; documentation.*
